

SIMONOVITS GÁBOR

A gazdasági integráció hatása a kormányzati elszámoltathatóságra

A tanulmányban a globalizáció és a gazdasági integráltság hatását vizsgáljuk meg a gazdasági teljesítmény és a választási eredmények közti összefüggésre. Arra hívjuk fel a figyelmet, hogy a globalizáció nemcsak elhomályosítja a gazdaságpolitika és a gazdasági teljesítmény közötti kapcsolatot, hanem – mivel a fejlett országok egyre hasonlóbb külső gazdasági hatásoknak vannak kitéve – egyre könnyebbé teszi az egyes gazdaságok összehasonlítását. A tanulmány legfontosabb megállapítása: a hatalmon lévő párt újraválasztási esélye nem annyira az ország saját gazdasági teljesítményétől függ, mint annak az országok közötti átlagtól való eltérésétől: az összehasonlíthatóság lehetővé teszi a politikusok típusának rejtettségéből adódó információs aszimmetria részleges feloldását. Retrospektív szavazási modellünk hipotéziseit európai választási adatokon teszteltük. Elemzésünk eredményei megerősítik, hogy a gazdasági teljesítmény hatása nem független a külső gazdasági környezettől.*

Journal of Economic Literature (JEL) kód: P16.

A gazdasági teljesítmény és a választási eredmények közötti összefüggés a politikatudományi irodalom visszatérő témája. Számos empirikus kutatás (ezek áttekintéséhez lásd például Mueller [2003]) igazolta azt a jelenséget, hogy a szavazók hajlamosak arra, hogy a választásokon megbüntessék azokat a kormányzatokat, amelyek idején a gazdaság rosszul teljesített, és újraválassza azokat, amelyek idején szárnyalt a gazdaság.

Mindez szoros kapcsolatban áll a kormányzati elszámoltathatóság (*government accountability*) fogalmával. Mivel a legtöbb demokráciában a pártok nem tudnak elköteleződni amellett, hogy milyen közpolitikákat fognak megvalósítani, a kormányzatok utólagos értékelése hatékonyabb lehet, mint az előretekintő. A gazdasági mutatók (GDP, munkanélküliség), ha tökéletlenül is, de olyan tényezőket reprezentálnak, amelyekre vonatkozóan a gazdasági-társadalmi szereplőknek hasonlóak a preferenciái, éppen ezért a teljesítmény értékelésének jó mérőszámai lehetnek.

Ebben a tanulmányban a globalizációnak és a gazdasági integráltságnak a hatását vizsgáljuk meg a kormányzati elszámoltathatóságra. Arra hívjuk fel a figyelmet, hogy a gazdasági integráció következtében a fejlett országok egyre hasonlóbb külső gazdasági hatásoknak vannak kitéve, és így egyre könnyebbé válik az egyes gazdaságok összehasonlítása.¹ Az általunk használt összehasonlító verseny (*yardstick competition*) típusú megközelítés rámutat arra, hogy a gazdasági teljesítményből következtetni lehet a politikusok alkal-

* A kutatás során felbecsülhetetlen segítséget nyújtott Kézdi Gábor (CEU), Lakos Gergő (Rajk László Szakkollégium), Toka Gábor (CEU) és egy anonim lektor.

¹ A globalizációnak másik, ellentétes irányba mutató következménye: elhomályosítja a gazdaságpolitika és a gazdasági teljesítmény közötti kapcsolat (Hellwig-Samuels [2007]).

masságára, amikor a megfigyelhető országokat hasonló exogén sokkok érik, és a politikai berendezkedésük is hasonló.

A cikkben bemutatott modell alap gondolata a következő. A politikusok szelekcióját vizsgáljuk egy olyan modellben, amelyben az egyes országok választói megfigyelik a saját és a többi ország jólétét. Feltételezzük, hogy az országok azonos exogén sokkoknak vannak kitéve, és gazdasági teljesítményük ezeknek a sokkoknak és az országban hivatalban lévő politikusok alkalmasságának függvénye. Ha emellett még azt is feltesszük, hogy az egyes kormányzatok teljesítménye az országok között független, akkor belátható, hogy az országok átlagos gazdasági teljesítménye alapján megbecsülhetők, hogy milyenek voltak azok a gazdasági körülmények, amelyekkel az országok az adott időszak alatt szembesültek. A választók célja, hogy a jól teljesítő politikusokat újraválasszák, a gyengébb eredményeket felmutatókat pedig leváltásák. Az alapmodellben, amely csak egy országot vizsgál (például *Besley–Prat* [2006]) ezt egy információs aszimmetria nehezíti: a szavazók nem figyelik meg a politikusok rátermettségét, sem a sokkokat, csak a gazdasági teljesítményt. Ha azonban feltesszük, hogy a választók informáltak a hozzájuk hasonló országok átlagos gazdasági teljesítményéről, akkor ez részleges megoldást ad az információs aszimmetriára.

A modellből levezetett hipotéziseket egy európai országokból álló paneladatbázison vizsgáljuk. Az egyes országok gazdasági mutatóival (GDP-növekedés és munkanélküliség) és az azok átlagával közelített globális sokkjaival megmagyarázzuk a választási eredményeket. Azt találjuk, hogy a gazdasági mutatók hatását erősíti, ha bevonjuk az elemzésbe a többi országra vonatkozó gazdasági mutatók átlagértékeit. A munkanélküliség hatása a hivatalban levő kormány újraválasztási esélyeire pedig csak akkor szignifikáns, ha kontrollálunk az átlagos munkanélküliségre a vizsgált országokban. Ezek az empirikus eredmények összhangban állnak azzal az állítással, hogy a hasonló országok megfigyelése által a gazdasági teljesítmény komolyabb politikai következményekhez vezethet.

A tanulmány felépítése a következő. Először összefoglaljuk témánk szakirodalmát. A második részben bemutatjuk az elméleti modellt, amelyből levezetjük a vizsgált hipotéziseket. Ezután leírjuk empirikus elemzésünk adatbázisát, bemutatjuk az elemzési módszert, végül megmutatjuk és értelmezzük a kapott eredményeket.

A szakirodalom áttekintése

A következő részben áttekintjük a *retrospektív szavazási modellek* válogatott szakirodalmát. Először vázlatosan bemutatjuk a témában megjelent legfontosabb elméleti eredményeket (ezeket részletesen összegzi *Besley* [2006]). Ezután rátérünk a gazdasági teljesítmény és a választási eredmények közötti kapcsolatot vizsgáló empirikus kutatások ismertetésére. Az irodalomról kimerítő áttekintést nyújt *Mueller* [2003], valamint *Duch–Stevenson* [2008]. Legvégül bemutatunk néhány tanulmányt, amelyek az ebben a tanulmányban tárgyaltakhoz hasonló problémákat vizsgálnak.

Elméleti eredmények

Az elméleti megközelítések magját az úgynevezett *retrospektív szavazási modellek* alkotják, amelyek első generációját *Barro* [1973] és *Ferejohn* [1986] alkották meg. Ezek az első modellek, amelyek a kormányzat és a választó polgárok közötti kapcsolatot a megbízó–ügynök probléma keretrendszerében vizsgálják. A két szerző mérföldkövekként számon tartott munkái a *morális kockázatra* hívják fel a figyelmet, amely abból fakad, hogy a poli-

tikusok erőfeszítése nem figyelhető meg a választók számára. Mind Barro, mind Ferejohn arra mutat rá, hogy a választók számára a választások jelentik a leglényegesebb eszközt arra, hogy a politikusokat munkára ösztönözzék.

A második megközelítés ezzel szemben nem a politikusok ösztönzésére, hanem a szelekciójukra helyezi a hangsúlyt (például *Besley–Prat* [2006]). Az információs aszimmetria ezekben a modellekben azzal kapcsolatos, hogy a politikusok (motiváció vagy alkalmaság szerinti) típusa rejtett, amire a választók a megfigyelt kimenetek alapján következtethetnek. Ebben a keretben a választások arra adnak módot, hogy a szavazók hatalomban tartsák az általuk „jó típusúnak” vélt politikusokat, és leváltásuk a „rosszakat”.

Végül néhány modell (például *Austen-Smith–Banks* [1989], illetve *Besley–Case* [1995]) kombinálja a két fenti típust, tehát feltételezi, hogy a választók számára mind a politikusok típusa, mind pedig az általuk tett erőfeszítés rejtett. Ilyen módon a morális kockázat és a kontraszelekció egyszerre jelenik meg, és a különböző típusú politikusok az erőfeszítésük segítségével próbálják jelezni a típusukat. A modellek arra mutatnak rá, hogy a választók egyfajta átváltással néznek szembe a fegyelem és a szelekció között. Ha a rossz politikusok megpróbálnak jóként viselkedni, az megnehezíti a leváltásukat; ha viszont nincsenek ösztönözve a fegyelemre, az rossz politikai döntésekhez vezet.

A cikkünkben ismertetett modell leginkább *Besley–Case* [1995] szelekciómódelijéhez áll közel.² Az alapötlet az, hogy a választók a vázolt információs aszimmetriából eredő problémákat – legalábbis részlegesen – azzal orvosolják, hogy más országok (tagállamok) jólétével hasonlítják össze a sajátjukat. Amennyiben az országok jólétét valamilyen közös exogén sokk, valamint a saját gazdaságpolitikai döntések határozzák meg, a választók más országok teljesítményéből következtethetnek saját vezetőjük teljesítményére. Ez az ötlet, amely az angolszász irodalomban *yardstick competitionként* (összehasonlító versenyként) vált ismertté, eredetileg egy, a monopóliumok szabályozására javasolt rendszerből származik. *Shleifer* [1985] a monopolvállalatok árazását más, hasonló vállalatok költség szintjéhez kötve javasolta, így megakadályozva a monopóliumok költségeltitkolását.

Empirikus eredmények

A bemutatott szakirodalom párhuzamosan fejlődött az empirikus politikatudományi kutatásokkal, amelyek azt vizsgálták, hogy az adatok alátámasztják-e a gazdasági teljesítmény feltételezett hatását a választási eredményekre. A *gazdasági szavazás (economic voting)* hipotézisének első vizsgálatait három tanulmány (*Key* [1966], *Kramer* [1971] és *Fiorina* [1981]) végezte el amerikai idősorokon. Mindhárman azt találták, hogy a makrogazdasági mutatók (növekedés, munkanélküliség és infláció) kedvező alakulása ténylegesen növelte a hatalmon lévő pártok szavazati arányát. A szakirodalom ezután is bővelkedett a hipotézist vizsgáló empirikus tanulmányokban: *Lewis–Beck* [1983] és *Markus* [1988] például egy olyan kutatási irányt indított el, amely kérdőíves felmérések adatain vizsgálta a gazdaság megítélésének hatását a választói magatartásra. Az eredmények összhangban vannak a makroidősorok által jelzettekkel: a gazdasági helyzetről kialakított kép szignifikánsan magyarázza, hogy a választók hogyan ítélik meg a hatalmon lévő pártokat.

Érdekes módon az ebben a tanulmányban is alkalmazott, több ország makroadatait vizsgáló panelelemzések nem igazolták egyöntetűen azt a hipotézist, amely szerint a gazdasági teljesítmény szignifikáns hatással van a kormányzó párt újraválasztási esélyeire. Ezeknek a negatív eredményeknek a hatására alakultak ki az úgynevezett *kontextuális elméletek*.

² Ezenkívül hasonló modellek jelennek meg a következő cikkekben: *Coate–Morris* [1995], valamint *Bodenstein–Ursprung* [2005].

Ezek központjában az áll, hogy milyen intézményi – gazdasági környezeti – sajátosságok segítik, illetve gátolják azt, hogy a gazdasági teljesítmény politikai következményekhez vezessen. Az ide kapcsolódó tanulmányok (*Powell–Whitten* [1993], *Anderson* [2000], valamint *Duch–Stevenson* [2008]) arra mutatnak rá, hogy a felelősségi viszonyok átláthatósága (*clarity of responsibility*) jelentősen befolyásolja, hogy a gazdasági teljesítménynek mennyire erős a hatása a választási eredményekre. Ez az „átláthatóság” függhet egyes intézményi sajátosságoktól – például elnöki *versus* parlamentáris rendszerek, egypárti *versus* koalíciós kormányok –, amelyek a gazdasági teljesítményt egyértelműen vagy kevésbé egyértelműen rendelik a kormányzati teljesítményhez.

Retrospektív szavazás és globalizáció

Néhány, az utóbbi években megjelent tanulmány (*Hellwig–Samuels* [2007], *Hellwig* [2008] *Duch–Stevenson* [2010]) ugyanakkor arra mutat rá, hogy a globalizáció és az abból következő gazdasági integráció lényeges oka lehet annak, hogy a választók kevésbé teszik felelőssé politikusaikat országuk gazdasági teljesítményéért. *Duch–Stevenson* [2010] arra is felhívja a figyelmet, hogy a gazdasági integrációból következő *exogén sokkok* megnehezítik a kormányzati felelősség értékelését.

Leigh [2009] arra a következtetésre jut, hogy a gazdasági mutatók választásokra gyakorolt hatásának jó része „szerencse kérdése”, hiszen a választók nem tudják megkülönböztetni a világ gazdasági és az országspecifikus elemek hatását a makrogazdasági mutatókra. A cikk 58 ország választási eredményeit elemzi, amelyekről nyilvánvalóan nem feltételezhetjük, hogy azonos vagy akárcsak hasonló gazdasági környezetnek vannak kitéve. A szerző erre a problémára reflektálva bemutat olyan becsléseket (lásd *Leigh* [2009] 5. táblázat), ahol a különböző fejlettségű országok választási eredményeire különböző mértékben hat a világ gazdaság, illetve a saját teljesítmény. Ezekben a specifikációkban a kis elemszám miatt a szerző nem tud meggyőző (szignifikáns) becsléseket prezentálni, de az eredmények abba az irányba mutatnak, hogy a „szerencse” szerepe elhanyagolható a fejlett országok esetében.

A leírtakkal összefüggésben a *Leigh* [2009] cikkhez képest némileg eltérő empirikus stratégiát követünk. Hogy jogosan tételezhessük fel, hogy az elemzett országokat hasonló gazdasági sokkok érték, a vizsgált mintába kizárólag fejlett, európai gazdaságokat vonunk be, amelyeket integráltságuk miatt feltehetően közel azonos gazdasági körülményekkel szembesültek.³

A modell

A modell elsősorban a *Besley–Case* [1995], valamint *Besley–Prat* [2006] által kijelölt utat követi. Tehát egy politikai szelekciós problémát bővítünk ki egy információs externáliával. Az országok jólétét két tényező határozza meg: a gazdasági környezet *s*, és a végrehajtott politika minősége *p*. A végrehajtott politika kizárólag a politikus típusának a függvénye, tehát a hatalmon lévő párt passzív szereplője a modellnek. Az információs aszimmetria azzal kapcsolatos, hogy a választók nem tudják megfigyelni sem a politikus típusát (azaz, azt a képességét, hogy mennyire tud a környezetnek megfelelő politikát végrehajtani), sem pedig a gazdasági környezetet. A már említett retrospektív modellekhez hasonlóan feltételezzük, hogy a választók az általuk megfigyelt jólét alapján következtetnek a politikusok

³ Erre részletesen kitérünk az adatok leírásánál, illetve a *Függelékben*.

típusára és olyan módon döntenek azok újraválasztásáról vagy leváltásáról, hogy a várható jólétüket maximalizálják. A standard modellektől (például *Besley–Prat* [2004]) eltérően, de *Besley–Case* [1995]-t követve, feltesszük továbbá, hogy a szavazók a sajátjukon kívül megfigyelik a többi ország átlagos teljesítményét is, és ezt is beépítik a választási döntéseikbe. A következőkben bemutatjuk a formális modellt.

Tekintsünk egy N országból álló sokaságot! Az i -edik ország t -edik időpontbeli jólétét a következő egyenlet határozza meg:

$$w_i = p_{i,t} + s_t, \quad (1)$$

ahol s egy minden ország számára azonos exogén gazdasági sokkot jelöl, p pedig a politikusok alkalmasságát. Az egyes politikusok alkalmassága időben változik: egy MA(1) sztochasztikus folyamat határozza meg (hasznolnánk *Duch–Stevenson* [2010]-hez): $p_{i,t} = \varepsilon_{i,t-1} + \varepsilon_{i,t}$, ahol $\varepsilon_{i,t} \sim N(0, \sigma^2)$ és $\varepsilon_{i,t}$ az országok között és időben független. Az exogén gazdasági sokkok időben függetlenek, és azonos eloszlásból származó véletlen változók: $s_t \sim N(0, \sigma^2)$.

A választók minden időszak elején dönthetnek arról,⁴ hogy újraválasztják-e a politikust, vagy egy számukra ismeretlen típusú politikust tesznek a helyére. Az ismeretlen politikus alkalmassága $p_{i,t}^{\text{új}} = \varepsilon_{i,t}$, arra utalva, hogy megválasztása pillanatában semmilyen információjuk nincs róla a választóknak. Ez megfelel a legtöbb retrospektív modell feltevéseinek (lásd például *Besley–Case* [1995] vagy *Besley–Prat* [2006]). A választók célja a következő időszakbeli jólétük maximalizálása.⁵ Az időrend a következő.

1. Realizálódik s_t és $\varepsilon_{i,t}$. A választók megismerik a saját országuk jólétét, és az N ország átlagos jólétét.
2. Minden országban választásokat rendeznek.
3. Realizálódik s_{t+1} és $\varepsilon_{i,t+1}$.

Az újraválasztás akkor indokolt, ha a rendelkezésre álló információk alapján a következő időszakbeli jólét várható értéke magasabb, mint egy újonnan megválasztott politikus esetén. Tudjuk, hogy *ex ante* a jólét várható értéke egy olyan politikus vezetése alatt, amelyről nem áll rendelkezésre információ, a következő:

$$E[w_i^{\text{leváltás}}] = E[p_{i,t+1}] + E[s_{t+1}] = 0. \quad (2)$$

Ezzel szemben a már hatalomban lévő politikus megtartása esetén a várható jólét függ attól, hogy a választók hogyan vélekednek a politikus típusáról:

$$E[w_{i,t+1}^{\text{újra}}] = E[p_{i,t}] + E[s_{t+1}] = E[p_{i,t} | w_i, \bar{w}_t]. \quad (3)$$

A politikust akkor éri meg újraválasztani, ha az újraválasztás után várható jólét pozitív. Ez a döntési szabály a (2) és (3) alapján a következőre egyszerűsödik: az újraválasztás akkor indokolt, ha

$$E[p_{i,t} | w_i, \bar{w}_t] > 0.$$

Ahhoz, hogy a konkrét (tehát megfigyelhető változókon) alapuló újraválasztási szabályt megkapjuk, ki kell fejeznünk $p_{i,t}$ -t a megfigyelhető változók – tehát a saját és az átlagos jólét – függvényében.

⁴ Nem foglalkozunk a választókkal kapcsolatos koordinációs problémákkal, azaz egy „repräsentatív” szavazót vizsgálunk.

⁵ Az elemzés szempontjából ezzel ekvivalens, ha végtelen időszakot vizsgálunk, mivel a t -edik időpontban a választók rendelkezésére álló információ alapján a várható jólétük megegyezik az összes időszakban a t -edik időszakot követően. Ennek oka, hogy mivel a politikusok alkalmassága egy MA(1) folyamat, „a politikusok mai alkalmassága nem hat a holnaputáni jólétre”.

Vegyük észre, hogy az átlagos jólét az átlagos politikusi minőség ($\bar{p}_t$) és a gazdasági sokk összege, hiszen az utóbbi minden ország számára azonos.

Tehát:

$$\bar{w}_t = s_t + \bar{p}_t. \quad (4)$$

Ha az (1) és (4) egyenleteket kombináljuk, adódik, hogy

$$p_{i,t} = w_i - \bar{w}_t + \bar{p}_t. \quad (5)$$

Tudjuk, hogy

$$\bar{p}_t = \frac{1}{N} \sum_{i=1}^N p_{i,t} = \frac{1}{N} \sum_{i=1}^N (\varepsilon_{i,t} + \varepsilon_{i,t-1}).$$

Így $\varepsilon_{i,t}$ definíciója miatt

$$\bar{p}_t \sim N\left(0, \frac{2\sigma_\varepsilon^2}{N}\right).$$

A formula lényege az, hogy a politikus minősége átírható olyan alakba, amely a választók számára megfigyelhető jóléti szintek, illetve egy, a paraméterektől függő, nem megfigyelhető véletlen változó összege. A fentiek alapján már felírható az optimális újraválasztási szabály.

TÉTEL

1. A hatalmon lévő politikus akkor és csak akkor jó típusú, ha $w_{i,t} > \bar{w}_t + \bar{p}_t$.
2. A racionális szavazók a számukra elérhető információ alapján akkor és csak akkor döntenek az újraválasztás mellett, ha $E[p_{i,t} | w_i, \bar{w}_t] > 0 \Leftrightarrow w_i > \bar{w}_t$.
3. A retrospektív szavazás hatékonyságát növeli, ha sok ország figyelhető meg, illetve ha a politikusok alkalmasságának kisebb a varianciája.

BIZONYÍTÁS

1–2. Az eredmény triviálisan következik (2)-ből, (3)-ból (5)-ből, és a $\bar{p}_t$ -re levezetett formulából.

3. Az eredmény következik abból, hogy a retrospektív szavazást tökéletlenné tevő „zaj” varianciája csökken N -ben, és nő σ_ε^2 -ben.

A fenti eredmények a következőképpen értelmezhetők. Először, még ha megfigyelhető is az országok számára az átlagos jövedelem, azaz a választóknak van egy viszonyítási pontjuk arra nézve, hogy az országuk gazdasági teljesítménye mit ér, így sem tudnak teljes biztonsággal dönteni, hiszen a többi ország politikai környezete „zajos-ság” teszi az adatokat.

Másodszor, a modell előrejelzése szerint a választók képesek arra, hogy megkülönböztessék a gazdasági teljesítmény azon részét, amelyek országspecifikusak, azoktól, amelyek a környezetből következnek. A modellben a magasabb szintű jólétről szóló információ kedvezőbb képet alakít ki a politika minőségéről, ha az átlagos jólét a többi országban alacsony. Megfordítva, egy olyan jóléti sokk, amely az összes országot érinti, azaz egyszerre növeli az átlagos és saját jólétet, nem változtat a politikusok megítélésén.

Harmadszor, azt látjuk, hogy a retrospektív szavazás (így tehát a politikai elszámoltathatóság) hatékonyabbá válik, ha választók több, az övékhez hasonló országot figyelhetnek meg. Ez alátámasztja azt a gondolatot, hogy a globalizáció és a gazdasági integráció az összehasonlíthatóságon keresztül javíthatja a politikai szelekciót.

Adatok

Az empirikus elemzés első kérdése az, hogy milyen megfigyeléseket vonjunk be a vizsgálatba. Leigh [2009] már említett tanulmányában a rendelkezésre álló adatbázisokat használja. Aszerint vonja be az egyes országokat elemzésébe, hogy azok egy adott évben egy adott mutató szerint demokratikusnak számítottak-e. Mivel mi már az elméleti modellünkben is azzal a feltételezéssel élünk, hogy a politikai egységeket a külső gazdasági környezet azonos módon érinti (s minden ország jóléti függvényében azonosan lép be), célszerűnek éreztük, hogy olyan országokat vizsgáljunk, amelyek esetében ez a feltevés reális, azaz olyanok amelyek hasonló világgazdasági hatásokkal szembesülnek.

Ennek megfelelően modellünkbe 16 olyan európai országot vontunk be, amelyről feltételezhető, hogy mindvégig hasonló gazdasági környezetnek volt kitéve. A vizsgálatunkat két mintán folytatjuk le: az egyikben 12 ország szerepel 1950-től (*hosszú* minta), a másikban 16 ország 1980-tól (*széles* minta).⁶ Ahhoz, hogy az elemszám megfelelő lehessen, a vizsgálatba bevont országok kis számát azzal kellett ellensúlyozni, hogy nagy időtávon vizsgáldtunk. Adatbázisunkban 1950 és 2007 közötti megfigyeléseket használtunk fel. A vizsgált országok listáját és az elemzésbe bevont éveket lásd a *Függelékben*.

Választási adatok

A modell függőváltozója az *újráválasztás*. Az irodalomban a választási eredményeket jellemzően kétféleképpen kódolják: vagy a hatalmon levő párt szavazatainak változásával, vagy egy egyszerű kétértékű változóval, amely 1 értéket vesz fel újráválasztás esetén, és 0 értéket kormányváltás esetén. Mi az utóbbi módot választottunk, mivel úgy véltük, hogy a nyilvánvaló információvesztést ellensúlyozza a könnyebb értelmezhetőség.⁷

A kódolás módszerében többek között Leigh [2009] cikkét követjük. Az újráválasztás definíciója, hogy a legfőbb végrehajtó hatalom birtokosa⁸ a választás után ugyanahhoz a politikai párthoz tartozik, mint a választás előtt. A változókat úgy hoztuk létre, hogy az egyes országokon belül a választások időpontját összevetettük olyan listákkal, amelyek az országok miniszterelnökeit (elnökeit) sorolták fel hivatalba lépésük ideje szerint. A listák forrásait a *Hivatkozások* után közöljük.

Gazdasági mutatók

A modell fő magyarázóit a gazdasági teljesítményt jelző változók. Az elemzésben elsősorban a GDP-növekedést használtuk fel, két okból. Egyrészt, erről van a legkiterjedtebb és legmegbízhatóbb adatsor: Penn World Table (2009), másrészt a gazdasági növekedés egyértelműen a mindenkor gazdaságpolitika elsőrendű célja (ellentétben például az inflációval). Néhány becslést megismételtünk úgy, hogy a növekedést a munkanélküliség változásával helyettesítettük, és hasonló, bár kevésbé meggyőző eredményeket kaptunk. A munkanélküliségi adatok forrása a World Economic Outlook adatbázisa volt.

⁶ A mintában szereplő országok közül Görögország, Málta, Portugália és Spanyolország 1960 és 1980 között lett demokratikus.

⁷ Ilyen módon az eredményváltozó nem tükrözi a különbséget egy marginális és egy meggyőző fölényű újráválasztás között. Viszont az értelmezés és a kódolás egyértelműbb például koalíciós kormányok esetén.

⁸ Ez Finnországban és Franciaországban az elnököt, az összes többi országban a miniszterelnököt jelenti.

Az elemzésben független változóként a választások évében mért GDP növekedését és a munkanélküliség változását használtuk. Továbbá a modellünknek megfelelően az egyenletben magyarázó változóként szerepelt a fenti mutatók éves, országok közötti átlaga. Az átlagos növekedés, illetve munkanélküliség kiszámolásakor csak az elemzésben szereplő országokat vettük figyelembe.

Az empirikus elemzés kerete

A következőkben bemutatjuk az empirikus elemzés módszertanát. Először a modellspecifikációkat, majd kitérünk a becsléssel kapcsolatos problémákra. Végül, az elméleti modell eredményeit az empirikus modellre interpretáljuk.

Az empirikus modell

Az elméleti modellünkben arra a megállapításra jutottunk, hogy a választók megítélése a hatalmon lévő politikus alkalmasságáról (és így a politikus újraválasztásának a valószínűsége) a gazdasági teljesítménynek a többi ország gazdasági teljesítményének átlagától való eltérés pozitív függvénye. Ahhoz, hogy ezt az állítást empirikusan vizsgáljuk, az országos átlagos gazdasági mutatók hatását kell vizsgálnunk a választási kimentekre. Ehhez az irodalomban elterjedt véletlen hasznossági modellt⁹ használjuk fel (lásd például Lassen [2004]).

Tegyük fel, hogy az i -edik országban és a t -edik időpontban a hatalmon levő politikus újraválasztásának (U^*) nettó hasznosságát (a leváltáshoz képest) a (6) egyenlet határozza meg:

$$U_{i,t}^* = \alpha_i + \beta w_{i,t} + \gamma \bar{w}_t + \varepsilon_{i,t}, \quad (6)$$

ahol $w_{i,t}$ valamilyen gazdasági mutató az i -edik országban t -edik időpontban, és $\bar{w}_t$ ezen mutató országok közötti átlaga a t -edik évben. Természetesen a hasznosság nem figyelhető meg, azonban megfigyelhető a választási eredmény. Ha feltételezzük, hogy az újraválasztás akkor következik be, ha az abból származó hasznosság nagyobb, akkor a megfigyelhető változókat tartalmazó egyenlet a következő:

$$Újraválasztás_{i,t} = \begin{cases} 1, & \text{ha } Újraválasztás_{i,t}^* = \alpha_i + \beta w_{i,t} + \gamma \bar{w}_t + \varepsilon_{i,t} > 0 \\ 0, & \text{ha } Újraválasztás_{i,t}^* = \alpha_i + \beta w_{i,t} + \gamma \bar{w}_t + \varepsilon_{i,t} < 0 \end{cases} \quad (7)$$

Amennyiben a nem megfigyelhető hibatag eloszlását meghatározzuk, a (7) egyenlet megbecsülhető a szokásos diszkrét függőváltozós eljárásokkal.

A becslési módszer és a felmerülő problémák

Az irodalomban elterjedt módszert követve a nem megfigyelhető hibatagot standard normális véletlen változóként definiáljuk. Így egy probit modellt kapunk, amely a (8) formát ölti:

$$P(Újraválasztás_{i,t} | w_{i,t}, \bar{w}_t, x_{i,t}) = \Phi(\alpha_i + \beta w_{i,t} + \gamma \bar{w}_t). \quad (8)$$

Emellett megbecsülünk egy olyan egyenletet is, amelyből kihagyjuk az átlagos növekedést:

⁹ *Random Utility Model*. Ennek lényege, hogy néhány alternatíva közti döntést valamilyen, a megfigyelt változóban lineáris hasznossági függvény határoz meg, illetve egy véletlen hibatag, amelynek eloszlása ismert.

$$P(\acute{U}jrválasztás_{i,t} | w_{i,t}, \bar{w}_t, x_{i,t}) = \Phi(\alpha_i + \delta w_{i,t}). \quad (9)$$

Ezek az egyenletek a megszokott maximum likelihood módszerrel becsülhetők, és meghatározhatók a független változók marginális hatásai az újrválasztás valószínűségére.

Az empirikus elemzés problémáira csak vázlatosan térünk ki. Először, a becsléseket torzíthatja, ha a függő és a független változók között szimultán kapcsolat van: tehát, ha a választási eredmények hatnak a gazdasági növekedésre. Fontos látni, hogy ez *nem* ökonometriai kérdés, mivel ez az oksági kapcsolat már a *modellben* megjelenik. Az elmélet szerint a választók éppen azért váltanak le egy kormányt, mert azt gondolják, hogy a rossz gazdasági teljesítménynek oka a politikusok alkalmatlansága. Tehát a modell egyik következménye éppen az, hogy a választási eredmények visszahatnak a gazdasági teljesítményre.

Másodszor, torzíthatja a becsléseinket, ha kihagyunk olyan változókat, amelyek valójában relevánsak lennének a modellben. Elemzésünk során ennek a problémának a megoldását nehezíti, hogy csak a vizsgált évek mintegy felében vannak adataink a legtöbb empirikus tanulmányban használt intézményi változókról. Ezekkel a változókkal így csak az eredményeink robusztusságát vizsgáljuk. Kihasználva az adatok paneljellegét, fix országhatásokat becsülhetünk, így kontrollálni tudunk a heterogeneitás azon részére, amely időben nem változik.

Az empirikus elemzés hipotézisei

Az elméleti modellünk alapján több olyan hipotézis felállítható, amelyet az összeállított adatbázison tesztelni tudunk. Ezek a sejtések arra vonatkoznak, hogy a saját, illetve a megfigyelt átlagos növekedés milyen módon hat a választási eredményekre.

1. HIPOTÉZIS. A gazdasági teljesítmény pozitívan befolyásolja az újrválasztás valószínűségét:

$$0 < \frac{dE(\acute{U}jrválasztás | teljesítmény)}{d \text{ teljesítmény}} = \delta.$$

2. HIPOTÉZIS. A gazdasági mutatók pozitív hatása erősödik, ha megfigyelhető az átlagos gazdasági teljesítmény:

$$\delta < \frac{\partial E(\acute{U}jrválasztás | teljesítmény, \text{átlagos teljesítmény})}{\partial \text{teljesítmény}} = \beta.$$

3. HIPOTÉZIS. A saját gazdasági teljesítményt fixen tartva, a megfigyelt átlagos gazdasági teljesítmény növekedése csökkenti az újrválasztás valószínűségét:

$$0 < \frac{\partial E(\acute{U}jrválasztás | teljesítmény, \text{átlagos teljesítmény})}{\partial \text{átlagos teljesítmény}} = \gamma.$$

4. HIPOTÉZIS. Az átlagos gazdasági teljesítménytől való elérést fixen tartva, sem a saját, sem a megfigyelt átlagos gazdasági teljesítmény nem befolyásolja az újrválasztás valószínűségét.

$$\frac{\partial E[\acute{U}jrválasztás | (\text{teljesítmény} - \text{átlagos teljesítmény})]}{\partial \text{teljesítmény}} = 0,$$

$$\frac{\partial E[\text{Újra választás} \mid (\text{teljesítmény} - \text{átlagos teljesítmény})]}{\partial \text{átlagos teljesítmény}} = 0.$$

Eredmények

Elsőként a GDP-növekedés hatását vizsgáltuk az újra választás valószínűségére. A becslések eredményeit az 1. táblázatban mutatjuk be.

Látható, hogy a GDP növekedése minden specifikációban szignifikánsan hat az újra választás valószínűségére. A növekedés 1 százalékpontos növekedése 2-3 százalékkal növeli a hatalmon lévő párt újra választási esélyeit [(1) és (2) oszlop]. Ezek az eredmények egybeesengenek a korábbi empirikus becslésekkel és alátámasztják az 1. hipotézist.

1. táblázat
A növekedés hatása az újra választásra
Függő változó: Újra választás

	(1)	(2)	(3)	(4)
GDP-növekedés	0,03*** (0,01)	0,02** (0,01)	0,05** (0,02)	0,03** (0,02)
Átlagos GDP-növekedés			-0,06 (0,06)	-0,02 (0,03)
Minta	széles	hosszú	széles	hosszú
N	121	183	121	183
Pseudo R ²	0,09	0,09	0,1	0,09

A paraméterek a probit együtthatók alapján számolt marginális hatások az átlagpontban.

A zárójelekben országokra klaszterezett standard hibák.

*** $p < 0,01$, ** $p < 0,05$, * $p < 0,1$.

Minden egyenlet ország fix hatásokat tartalmaz.

A becslések megerősítik azt az elméleti eredményt is, hogy a növekedés hatása erősebb akkor, ha kontrollálunk a vizsgálatba bevont országok átlagos növekedésére (2. hipotézis). A pontbecslések mindkét minta esetében a másfélszeresükre nőnek azokban a becslésekben, ahol az egyenletek az átlagos növekedést is tartalmazzák [(3) és (4) oszlop].

A 3. hipotézist (az átlagos növekedés parciális hatása negatív) nem támasztja alá egyértelműen az empirikus vizsgálat. A pontbecslések előjele megfelel az elmélet által sugalltának, azonban a becslések pontatlanok: a hatás semmilyen szokásos szinten nem szignifikáns. Ennek ellenére érdemes lehet figyelembe venni a pontbecslés eredményeit, mert az átlagos növekedés varianciája sokkal kisebb, mint az egyes országok növekedéséé, amiből következik, hogy a hatása pontatlanabban becsülhető.

Az eredmények megerősítik azt a feltételezésünket is (bár ez formálisan nem tesztelhető), hogy a gazdasági teljesítmény hatása nagyobb, ha a mintában több ország szerepel. Ha összehasonlítjuk a (2) és a (4) oszlop pontbecsléseit az (1) és a (3) oszlopéival, azt találjuk, hogy a több országot tartalmazó (széles) mintán a gazdasági növekedés hatása mintegy másfélszerese annak, amit a hosszú minta esetében látunk.

A becsléseket megismételtük úgy, hogy a GDP-növekedés helyett a munkanélküliség változásával magyaráztuk a választásokat. Az eredményeket a 2. táblázatban mutatjuk be.

A becslések hasonló képet mutatnak az előzőkhöz. A pontbecslések szerint a munkanélküliség növekedése csökkenti a pártok újra választási esélyét. A hatás azonban csak akkor válik statisztikailag szignifikánssá (igaz, csak 10 százalékos szint mellett), ha kontrollálunk a munkanél-

2. táblázat

A munkanélküliség hatása az újraválasztásra
Függő változó: Újraválasztás

	(1)	(2)
Munkanélküliség növekedése	-0,06 (0,05)	-0,11* (0,06)
Munkanélküliség átlagos növekedése		0,14 (0,11)
Minta	széles	széles
N	114	114
Pszedo R^2	0,1	0,11

A zárójelekben országokra klaszterezett standard hibák.

*** $p < 0,01$, ** $p < 0,05$, * $p < 0,1$.

Minden egyenlet fix országhatásokat tartalmaz.

küliség változásának országok közötti átlagára. Ez az eredmény szintén azt támasztja alá, hogy a politikusok megítélése szempontjából akkor informatív a gazdasági helyzet, ha van mivel összehasonlítani. Az előzőkhöz hasonlóan az átlagos gazdasági mutató hatása ellentétes, és hasonló nagyságú, mint az országos mutatóé, azonban a becsült paraméter itt sem szignifikáns.

A következő lépésben a modellünk 4. hipotézisét ellenőrizzük. Azt állítottuk, hogy amennyiben az újraválasztás valószínűségét a gazdasági növekedés országok közötti átlagtól való eltéréseivel magyarázzuk, akkor a modellben az átlagos gazdasági teljesítménynek nincsen hatása. Ez a teszt lehetőséget nyújt arra, hogy eredményeinket ütköztessük Leigh [2009]-cel. Ha a választók valóban nem tudják elkülöníteni egymástól a világ gazdasági sokkok és a saját gazdasági teljesítmény hatását, akkor az átlagtól való eltérés mellett az átlagos növekedés hatása is szignifikáns lesz. A becslések eredményeit a 3. táblázatban közöljük.

3. táblázat

Az átlagos növekedéstől való eltérés hatása az újraválasztásra
Függő változó: Újraválasztás

	(1)	(2)	(3)	(4)
Átlagos GDP-növekedés		0,01 (0,02)		-0,01 (0,04)
Eltérés az átlagtól	0,03** (0,01)	0,03** (0,02)	0,05** (0,02)	0,05** (0,02)
Minta	hosszú	hosszú	széles	széles
N	183	183	121	121
Pszedo R^2	0,09	0,09	0,09	0,09

A paraméterek a probit együtthatók alapján számolt marginális hatások az átlagpontban.

A zárójelekben országokra klaszterezett standard hibák. Minden egyenlet fix országhatásokat tartalmaz.

*** $p < 0,01$, ** $p < 0,05$, * $p < 0,1$.

Látható, hogy az átlagos növekedéstől való eltérés hasonló mértékben magyarázza az újraválasztás valószínűségét, mint a teljes növekedés. A becsült paraméterek minden esetben nagyobbak, mint az 1. táblázatban lévő párjaik, ami megerősíti azt a feltételezést, hogy az

„eltérés” informatívabb lehet az országspecifikus gazdasági teljesítménnyel kapcsolatban, amely a modellben a hatalmon lévő politikai erő alkalmasságát jelzi. Az is látható, hogy az átlagos GDP-növekedés hatása statisztikailag nem szignifikáns, ami megerősíti azt a hipotézist, miszerint az átlagtól való eltérést fixen tartva, a teljes növekedés (ami definíció szerint az átlag és az átlagtól való eltérés összege) változása nem befolyásolja a választási eredményeket. Mindez egyértelműen ellentmond Leigh [2009] következtetésének, miszerint a világgazdasági sokkok befolyásolják a választások kimenetelét, és egy optimistább képet ad a választói racionalitásról.

Végül, a robusztusság ellenőrzése céljából az 1. táblázat becslését újrafuttatjuk a probit-modell helyett fix hatású OLS módszerrel is. Az eredményeket a 4. táblázatban közöljük.

4. táblázat
A növekedés hatása az újraválasztásra (fix hatású OLS)
Függő változó: Újraválasztás

	(1)	(2)	(3)	(4)
GDP-növekedés	0,02** (0,01)	0,03* (0,01)	0,02*** (0,01)	0,04** (0,02)
Átlagos GDP-növekedés		-0,02 (0,03)		-0,05 (0,05)
Minta	hosszú	hosszú	széles	széles
N	121	183	121	183
R ²	0,02	0,02	0,02	0,03

A zárójelekben országokra klaszterezett standard hibák. Minden egyenlet fix országhatásokat tartalmaz.

*** $p < 0,01$, ** $p < 0,05$, * $p < 0,1$.

Látható, hogy az eredmények hasonlóak, azonban a pontbecslések kevésbé különböznek egymástól a négy specifikációban. Mindez megerősíti az eredmények robusztusságát.

Összegzés

A tanulmány központi kérdése az volt, hogy milyen mértékben építik be a szavazók a hatalmon lévő politikusok értékelésébe (és választói döntésükbe) a gazdasági helyzet külső kontextusát. Bemutattunk egy módosított retrospektív szavazási modellt, amelyben a választók nemcsak a saját országuk jólétéről, hanem a hozzájuk hasonló országok átlagos jólétéről is szerezhetnek információkat. A modell fő eredménye, hogy ha a választók optimálisan használják fel a rendelkezésükre álló információt, akkor a hatalmon lévő párt újraválasztási esélye a relatív jólét függvénye. Ez az elméleti eredmény igazolja Powell–Whitten [1993] empirikus stratégiáját, viszont ellentétes Leigh [2009] következtetésével.

Modellünk alapján olyan hipotéziseket alakítottunk ki, amelyeket a rendelkezésre álló adatokon ellenőrizhettünk. Az empirikus elemzés szerint a gazdasági teljesítmény (GDP-növekedés, munkanélküliség) hatása erősebb, ha az empirikus modellben figyelembe vesszük a mintában szereplő országok átlagos jólétét. Kevésbé meggyőző eredmény (a becslések statisztikailag nem szignifikánsak), hogy az átlagos gazdasági növekedés hatása ellentétes a saját teljesítménnyel. Ez arra enged következtetni, hogy az olyan gazdasági sokkoknak, amelyek sok országot hasonlóan érintenek, nincsen politikai következményük. A kétféle mintán elvégzett becslések azt a hipotézisünket is alátámasztják, hogy minősé-

gileg jobb információ szerezhető (a gazdasági teljesítmény hatását javítja), ha a választók több hasonló országot figyelhetnek meg.

Az eredményeink azt sugallják, hogy a választók képesek megkülönböztetni egymástól az országspecifikus és az általános gazdasági jelenségeket, következésképpen a világ-gazdasági sokkok nincsenek hatással a választási eredményekre. Az eredmények arra is rámutatnak, hogy a kérdést érdemes lenne egyéni szintű adatok alapján is megvizsgálni. Ilyen módon nagyobb elemszámú elemzést lehetne végezni, ami amellett, hogy a kérdés eldöntéséhez további bizonyítékokat szolgáltatna, lehetővé tenné a tanulmányban körvonalazott választói magatartás egyéni szintű megalapozását.

Hivatkozások

- ANDERSON, C. J. [2000]: Economic Voting and Political Context: A Comparative Perspective. *Electoral Studies*, 19. 151–170. o.
- AUSTEN-SMITH, D.–J. BANKS [1989]: Electoral Accountability and Incumbency. Megjelent: *Ordeshook, P. C.* (szerk.): *Models of Strategic Choice in Politics*. University of Michigan Press, Ann Arbor.
- BARRO, R. J. [1973]: The Control of Politicians: An Economic Model. *Public Choice* 14. 19–42. o.
- BESLEY, T. [2006]: Principled Agents? The Political Economy of Good Government. Oxford. University Press, Oxford–New York.
- BESLEY, T.–CASE, A. [1995]: Incumbent Behavior: Vote-Seeking, Tax-Setting and Yardstick Competition. *American Economic Review*, 85. 25–45. o.
- BESLEY, T.–PRAT, A. [2006]: Handcuffs for the Grabbing Hand? Media Capture and Government Accountability. *American Economic Review*, 96. 720–736. o.
- BODENSTEIN, M.–URSPRUNG, H. [2005]: Political Yardstick Competition, Economic Integration, and Constitutional Choice in a Federation. *Public Choice*, Vol. 124. No. 3. 329–352. o.
- COATE S.–MORRIS, S. [1995]: On the Form of Transfers to Special Interests. *Journal of Political Economy*, 103. 1210–35.
- DUCH, R. M.–STEVENSON, R. [2008]: The Economic Vote: How Political and Economic Institutions Condition Election Results. Cambridge University Press, New York–Cambridge.
- DUCH, R. M.–STEVENSON, R. [2010]: The Global Economy, Competency, and the Economic Vote. *The Journal of Politics*, 72. 105–123. o.
- FEREJOHN, J. [1986]: Incumbent Performance and Electoral Control. *Public Choice*, 50. 5–25. o.
- FIORINA, M. [1981]: *Retrospective Voting in American National Elections*. Yale University Press, New Haven.
- HELLWIG, T. [2008]: Globalization, Policy Constraints, and Vote Choice. *Journal of Politics*, 70. 1128–1141. o.
- HELLWIG, T.–SAMUELS, D. [2007]: Voting in Open Economies: The Electoral Consequences of Globalization. *Comparative Political Studies*, 40. 284–306. o.
- KEY, V. O. [1966]: *The Responsible Electorate: Rationality in Presidential Voting 1936–1960*. Harvard University Press, Cambridge, MA.
- KRAMER, G. [1971]: Short Term Fluctuations in U.S. Voting Behavior, 1896–1964. *American Political Science Review*, 65. 131–143. o.
- LASSEN, D. [2005]: The Effect of Information on Voter Turnout: Evidence from a Natural Experiment. *American Journal of Political Science*, 49. 103–118. o.
- LEIGH, A. [2009]: Does the World Economy Swing National Elections? *Oxford Bulletin of Economics and Statistics*, 71. 163–181. o.
- LEWIS-BECK, M. [1983]: Economics and the French Voter: A Microanalysis. *Public Opinion Quarterly*, 47. 347–360. o.
- LEWIS-BECK, M.–MITCHELL, G. [1990]: Transnational Models of Economic Voting: Tests from a Western European Pool. *Revista del Instituto de Estudios Economicos*, 4. 65–81. o.
- MARKUS, G. B. [1988]: The Impact of Personal and National Economic Conditions on the Presidential Vote: A Pooled Cross-Sectional Analysis. *American Journal of Political Science*, 32. 137–154. o.

- MUELLER, D. C. [2003]: Public Choice III. Cambridge University Press, Cambridge. Oxford University Press.
- POWELL, JR., G.–WHITTEN, G. [1993]: A Cross-National Analysis of Economic Voting: Taking Account of the Political Context. *American Journal of Political Science*, 37. 391–414. o.
- SHLEIFER, A. [1985]: A Theory of Yardstick Competition. *Rand Journal of Economics*, 16. 319–327. o.

Az adatok forrása

A letöltések ideje: 2010. március

Államfők és kormányfők listája: www.statemaster.com ()

Választási eredmények: www.parties-and-elections.de

Gazdasági növekedés: <http://pwt.econ.upenn.edu>. (Penn World Table 6.3; A. Heston, R. Summers és B. Aten, CICIPI University of Pennsylvania, 2009. augusztus)

Munkanélküliség: World Economic Outlook Database (Világbank, 2010) <http://www.imf.org/external/ns/cs.aspx?id=28>

Függelék

F1. táblázat

A mintában szereplő országok

Ország	Választások száma	Újraválasztások száma	Első választás a mintában
Ausztria	18	15	1953
Belgium	17	13	1954
Dánia	21	13	1953
Egyesült Királyság	14	8	1951
Finnország	16	5	1951
Franciaország	8	6	1965
Görögország*	10	6	1977
Hollandia	17	12	1952
Írország	16	8	1951
Málta*	8	4	1971
Németország	15	12	1953
Norvégia	14	7	1953
Olaszország	14	11	1953
Portugália*	9	6	1980
Spanyolország*	8	5	1979
Svédország	18	13	1952

* A hosszú mintában nem szerepelt.